

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Iznaj vauk četiric in večja s poštnino vod in v Mariboru s poštninjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Navečnina za Nemčijo 6 K, za druge izumavstrijske dežele 8 K. Kdor hodi sam po njega, plača na leto vsake 3 K. — Navečnina se pošilja na: Uredništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopolnjuje do odpovedi. — Udje „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koropiška cesta šte. 5. — Rokopisi se ne vrstajo. — Upravništvo: Koropiška cesta šte. 5, sprejema naročnine, inserate in reklamacije.

Za inserate se plačuje od enostopne poštnine za enkrat 15 vin., ali kar je isto, 1 kvadratni centimeter prostora stane 12 vin. Za večkratne oglašne primeren popust. V oddelku „Mala naznanila“ stane beseda 5 vin. Partic in zabavne vsele poštnine 24 vin., izjave in Poslano 36 vin. — Inserati se sprejemajo do točka opoldne. — Nezaprte reklamacije so poštnine proste.

Avstrija in Italija.

Avstrijske čete oblegajo Przemysl. Štajerski in koroški polki v Bukovini.

Italija pred odločitvijo.

Italija se je učila od Rumunije. Med celo balkansko vojsko je prežala kakor mačka na trenutek, da popade svoj plen. Ko so bile vojskujoče se države popolnoma izmučene, tedaj je nastopila s svojimi zahtevami in s svojo armado ugrabila svoji najbližji sosedi Bolgariji kos rodovitne zemlje, imenovan Dobruča. Takrat so mnogi očitali Bolgariji, da si je sama kriva svoje nesreče, ker se ni hotela pravočasno in mirnim potom pobotati z Rumunijo, čeprav so ji to prijateljske države že prej nasvetovale.

Slično ulogo kakor Rumunija igra sedaj Italija napram Avstriji. In še bolj čudno je zadržanje Italije, kajti Rumunija ni bila zaveznica Bolgarije. Italija je bila naša zaveznica skozi 35 let in še je glasom pogodbe sedaj. Ko nas vid' Italija v velikanski borbi z Rusi na severu, s Srbi in Crnogorci na jugu ter z Angleži in Francozi na morju, sedaj pristopa k nam ter želi, da ustrezemo željam njenih iredentističnih strank. Da je temu res tako, nam dokazuje razprava v ogrski zbornici dne 17. t. m. Grof Andrašić je vprašal ministrskega predsednika grofa Tiszo, koliko resnice je na pisavi berlinskih listov, da je Avstrija v pomirjenju Italije ponudila italijanski vladi nekoliko svojega ozemlja. Grof Tisza je na to odgovoril: Ta pisava odgovarja resnici in sicer v tem smislu, da je naša država v resnici stavila Italiji ponudbe glede odstopa zemlje v svrhu, da je za stalno zasigurana nepristranost Italije.

V čem obstoji ponudba naše države Italiji, o tem ne smemo pisati. Tudi vsako presojanje tega dejanja v sedanjem trenutku je izključeno. Pač pa lahko povdarjamo, da Avstrije tudi oni očetek ne bo zadel, ki se je delal Bolgariji, da se ni pravočasno pobotala z Rumunijo, čeprav jo je videla že na skoku.

Kljub našim ponudbam, ob katerih je vsakemu avstrijskemu domoljubu težko, v Italiji noče potihnuti hujskanje za vojsko z Avstrijo, nasprotno, razburkani valovi pluskajo vedno višje in srditejše. Italijanska vlada očividno nima več vajeti v rokah čez ulice in javnost. Nekateri mislijo, da hoče, drugi, da nehoče. Kralji se boji revolucije in ne ve, kaj bi bilo boljše za njegov prestol, vojska ali ne vojska. Prijatelji miru pa so preskromni in ne morejo kvišku, da bi prodrli. Zaraditega pogled na najbližjo bodočnost ni nič kaj pomirljiv. Le eno željo imamo:

Mi smo na vse pripravljeni!

Salandra odstopil in zopet nastopil.

Od časa, ko so naši čitatelji dobili zadnjo številko našega lista v roke, se je na Italijanskem že izvršila cela ministrska kriza. Dne 13. t. m. je namreč ministrstvo Salandra kralju naznanilo, da odstopi. To je prišlo tako. Za 20. t. m. je sklican državni zbor. Večino v njem ima prejšnji ministrski predsednik Giolitti (izgovori Džoliti). Kar on reče, se zgodi. Salandrovo ministrstvo je že popolnoma zavozilo v vojno strujo. Tedaj pride Giolitti v Rim ter izjavi, da ni za vojsko, posebno, ker Avstrija ponuja to mirnim potom, o čemur se ne ve, ali bi isto dobili v vojski. Brez Giolittija in Salandra nima večine in zato je dne 13. t. m. sklenilo vse ministrstvo, da odstopi. Kralj se je trudil dobiti drugega ministrskega predsednika. Poklical je Giolittija, predsednika poslanske zbornice Marcoro, zakladnega ministra Carcano ter jim ponudil sestavo novega kabineta. Nobeden izmed njih ni hotel sprejeti, posebno ker je po vsej Italiji naraščalo kakor ogenj hujskanje za vojsko. Vojni hujskači so zahtevali, da pride Salandra s svojim bojaželinim ministrstvom nazaj. Ako se kralj ne uda, pretvili so javno z revolucijo. In kralj se je udal. V nedeljo dne 16.

t. m. je kralj poklical Salandra ter ga pozval, naj ostane z vsemi prejšnjimi ministri. Tako se je tudi zgodilo.

Kaj bo zdaj? Pravi se, da posebno hujskajo na vojsko zunanji in naselbinski ministri in da so se med vsemi ministri samo trije ministri izrekli proti vojski. Vso hujskarijo vodi prostozidarska loža, katero vodi svraštvo do katoliške Avstrije in do zaščitnika papeštva, do habsburške vladarske rodovine.

Da se je vrnilo Salandrovo ministrstvo, gotovo ne pomeni, da se je vojna nevarnost zmanjšala. S tem pa je itak dovolj povedano.

„Prav gotovo vojska.“

Italijanski hujskači za vojsko in njihovo časopisje zatrjuje, da bo prišlo prav gotovo do vojske. Navdušenje za vojsko se polasča vedno širših krogov. Giolitti in njegovi pripadniki, ki so nasprotniki vojske, so postali sedaj popolnoma brezdelni in tihi. Smatra se, da bo stranka, ki je za vojsko, imela v italijanski zbornici večino. Dne 16. t. m. zvečer so igrali v Rimu na trgu Piazza Popolo in pred kraljevo palačo tudi francosko narodno pesem.

Italija se pripravlja.

Pariškim listom se poroča iz Italije: Vsi dijaki-medicinci, ki so že dovršili 12 semestrov, so bili imenovani za pomožne zdravnike, toda kljub temu še ne zadostuje to število zdravnikov. Vlada je vsled tega določila, da se morejo tudi taki dijaki-medicinci, ki so dovršili samo 8 semestrov, imenovati za pomožne zdravnike.

Afričanske čete v Italiji.

„Zeit“ poroča iz Berlina: V Italijo je prispelo nekaj bataljonov eritrejskih čet (askarov), ki so se odpeljale proti Benetkam.

Kako sodijo na Dunaju o položaju v Italiji.

V dunajskih političnih krogih presojuje stališče Italije sledeče: Položaj v Italiji je tako zamotan, da se ne more še celo v Rimu, tem manj pa tukaj le približno pravilno in sigurno presoditi, kako se bodo nadalje razvile razmere v Italiji. Mogoče je sicer, da bo preloženo zasedanje zbornice, toda povsem verjetno to ni. Mogoče je, da se bo pred sestankom poslancev zgodilo nekaj, česar se ne bo dalo več preklepati; mogoče je tudi, da bo italijanska vlada predložila zbornici svoje namene in bo hotela, da se zbornica odloči. Vsekakor se je pa položaj, kakor že označujejo velike rabuke po vsej Italiji, zelo poostri in nič nas ne bo presenetilo, karkoli se bo zgodilo.

Dva tabora.

Italija je sedaj pred vojsko razdeljena v dva tabora. Tabor, v katerem se zbirajo prijatelji miru (nevtralisti) je sigurno večji kot tabor pristašev vojske (intervencionisti). Razlika je le ta, ga so v vojskem taboru večji kričači. Kdor pozna Italijo, ve, kaj pomenijo v tej deželi kričači in hujskači. Posebno občutljivo moč kričačev pristaši Giolittija, ki je prijatelj miru. Niti življenja si niso več varni. Pri belem dnevu jih vojni kričači napadajo s kamenjem na cesti. Kralj Viktor Emanuel je imel že več posvetovanj s pristaši obeh strui. Upati bi bilo, da se kralj ne bo dal uplivati po kriku, ki se razlega po ulici, ampak bo v teh resnih časih imel pred vsem pred očmi korist Italije in svojega kraljevskega prestola. Toda na kralja upliva strah pred revolucijo in strah za prestol. V Rimu se ljudje, ki istočasno združujejo s klice „Živijo vojska“ tudi klice „Proč s kraljem!“

Gotovo stremijo ti kričači za tem, da se njih besede prej ali slej uresničijo. Kdo vodi te različne kričače in hujskače v Italiji? O tem piše socialdemokratski nemški list „Münchener Post“: „Ko bo zopet nastopil mir, tedaj bomo imeli dovolj prilike, da bomo razmotirali podrobneje o zanimivih posvetovanjih italijanskih in francoskih prostozidarskih velikih družb. Po vojski bo prišel čas, ko bomo tem ljudem, ki so pravzaprav glavni hujskači za vojsko, lahko strgali krinko z obraza in razkrili pred svetom tajne niti, ki so privedle Italijo do sedanjega razburkanega položaja. Svet se bo čudil, kaj se bo tedaj vse razkrilo pred široko javnostjo!“ Ako natančneje razmotrivamo sedanji položaj, spoznamo, da prostozidarskim hujskačem res ni za dobrobit Italije, ampak samo za to, da bi po vojski cvetela svobodomselna pšenica. Italijanski prostozidari hočejo svoje tajne črke izpeljati s pomočjo francoskih prostozidarjev. Ali Italija zmaga v bodoči vojski, to jim je postranska stvar.

Vojska ali republika!

Švicarskim listom se poroča iz Italije: Nahujskana milanska lista „Secolo“ in „Popolo d'Italia“ pozivata italijansko ljudstvo, da zgrabi za orožje. Objavila sta velikanski oklice, katerega so sestavili organizirani vojni hujskači. V oklicu se poziva, da naj Italija reši Evropo pred sramoto in strahopetnostjo nemških divjakov. Oklice konča z besedami: „Milansko ljudstvo, zasedi vse mestne ulice in trge! Tvoj klic naj bo: Vojska ali republika!“

Trosporazum komandira.

Trosporazum (Anglija, Francija in Rusija) ima vodilne italijanske državnike skoro popolnoma pod svojo oblastjo. Angleški poslanik se n. pr. mudi skoro celi dan na italijanskem zunanjem ministrstvu in drži ministra Sonnino takorekoč na vrvi. Agenti, najeti od trosporazuma, obdelujejo velike italijanske liste in podkupujejo njih lastnike. Trosporazumski politiki dobro vedo, da je zadnje dni nastalo v Italiji tudi močno gibanje proti vojski — med katoličani in socialnimi demokrati — in da se bo v nekaterih dneh odločilo, ali bo Italija korakala s svojo armado proti Avstriji ali ne. Da pa Italijo spravijo v vojni metež, se trosporazum trudi na vse kriplje, da duhove v Italiji tako razburi, da bi nastali v deželi veliki nemiri, izgredi in noboji. Pristaši vojske (intervencionisti) zelo pridno delujejo na to, da bi nastale v Italiji krvave razprtje, katerim bi sledila vojska z Avstrijo.

Italija vezane roke?

Splošno se sodi, da ima Italija že napram trosporazumu vezane roke. To je posebno razvidno iz dogodkov, kako je zopet prišlo Salandrovo ministrstvo nazaj. Že ko je Salandra padel, je pisal njegov in Sonninov list, da bo moralo vsako ministrstvo, ki pride za njim, računati s položajem, kakor sta ga ustvarila Salandra in zunanji minister Sonnino. Naslednik ne naide več prazne mize. Na mizi leži Salandrova zanuščina. Ko nikdo ni hotel sprejeti te zanuščine po Salandri, niti Giolitti niti Marcora niti kdo drugi, je želel kralj, da prevzame Salandra zopet ministrstvo, a da nekatere ministre izkroca. Med njimi bi naj šel tudi Sonnino. Toda Salandra je stvil rogoj, da mora zunanje ministrstvo prevzeti Sonnino ali pa mož, ki se popolnoma strinja s Sonninim načrtom glede zunanje politike. Po daljšem obotavljanju se je kralj udal.

Ruski car piše italijanskemu kralju.

Dne 17. maja se je peljal skozi Rumunijo višji ruski dostojanstvenik, da prinese lastnoročno pismo

ruskega cesarja italijanskemu kralju. Ruski posebni odposlanik se ni mudil v nobenem rumunskem mestu.

Nemiri se nadaljujejo.

Ko so vojni hujskači izvedeli, da je bojaželjno ministrstvo Salandra padlo, prirejali so po celi Italiji, posebno po Rimu, Milanu in Turinu, velike rabuke. V Rimu so gradili celo barikade, vse gibanje je polagoma dobivalo značaj revolucije. Povsod so seveda hoteli razgrajati prodreti do avstrijskih in nemških konzulatov ter si na njih izpustiti svoje sovraštvo. Policija in vojaštvo je imelo vse polno dela, da se ni poškodovalo po mednarodnem pravu zavarovana posest tujih držav. Toda tudi sedaj, ko se je kralj iz strahu pred revolucijo odločil, da obdrži Salandrovo ministrstvo, se rabuke niso polegale. Razgrajati razgrajajo naprej ter hujskajo po vseh mestih za vojno. Najbolj glasni so seveda taki, ki v slučaju vojske ne bodo nesli svoje kože na trg, ampak se lepo potuhnil in ostali kot „neobhodno potrebni“ doma.

Salandra.

Zopetni ministrski predsednik Salandra je bil rojen leta 1853 v pokrajini Foggia v južni Italiji. Ta mož je bolj čemerne značaja, temne polti in nosi skoro vedno samo črno obleko. Salandra se je že kot mlad uradnik povzpela do visokih služb. V Rudinijevem prvem ministrstvu je bil državni podtajnik v finančnem ministrstvu, v drugem Crispijevem ministrstvu je bil pod tedanjim zakladnim ministrom in sedanjim zunanjim ministrom Sonnino podtajnik za državne zaklade, pod prvim Pellouxovim ministrstvom je bil poljedelski minister. Leta 1906 ga je Sonnino v poklic kot finančnega ministra. Salandra opravlja v svojih prostih urah tudi službo vsučilniškega profesorja. Mož je baje izboren jurist. Njegovi govori v italijanski zbornici vedno vzbujajo izredno pozornost poslancev, toda navdušili niso nikogar, ker je govoril preveč profesorsko dolgočasno. Kot poslanec zastopa Salandra v italijanski zbornici južnoitalijansko volilno okrožje Lucera.

Sonnino.

Sonnino je prišel novembra leta 1914 po smrti prejšnjega zunanjega ministra San Giulianija v Salandrovo ministrstvo kot zunanji minister. Bil je že tudi dvakrat ministrski predsednik, toda vsakokrat je padel že koj ob nastopu. Posebnih sposobnosti še do danes ni pokazal. Ker morajo biti po ustavi ministri iz vrst parlamentarecev, ni bilo ob Giulianovi smrti mogoče mnogo izbirati. Salandra je poklical Sonnino, ker je pripadal parlamentarni desnici in je bil prvotno začel diplomatsko karijero, katero je pozneje zapustil. Poznal je torej diplomatska pota, bavil se je tudi z vprašanji zunanje politike, saj se je pri razpravah o proračunu zunanjega ministrstva vsakokrat oglašil k besedi. Osebnost ni imel Sonnino v državni zbornici nikdar bogve koliko pristašev; vzrok je pač to, da je stremil vedno le za ugledom in močjo in je zato omahoval med desnico in levico, kakor mu je v trenutnem položaju pač bolj kazalo. Da poveča svoj politični ugled, je ustanovil tudi dnevnik „Giornale d'Italia.“

Giolitti.

Največji sedaj živeči državnik v Italiji je Giovanni Giolitti. On zastopa mnenje, da bi se naj Italija pobotala z Avstrijo mirnim in prijateljskim potom. Giovanni Giolitti je danes 70 let star. Sin malega uradnika je napravil vsled svojih izrednih sposobnosti sijajno karijero. Že v 22. letu je bil pomočnik državnega pravdnika, kmalu na to je bil poklican v službovanje v ministrstvo. Leta 1882 je bil izvoljen za poslanca, leta 1889 je postal pod Crispijem prvi minister državne zakladnice, leta 1892 je bil prvič ministrski predsednik. Zadnjič je bil Giolitti voditelj ita-

lijanske vlade za časa tripolitske vojne. Upeljal je v Italiji splošno in enako volilno pravico za državni zbor.

Kaj je iredenta?

„Iredenta“ je laška beseda in pomeni toliko kakor nerešena (namreč Italija). Sedaj se rabi ta beseda za politično strujo v Italiji, ki je nastala že l. 1878, ker velevlasti na berlinskem posvetovanju niso prisodile vse zemlje, na kateri so se tudi stanovali Italijani, novoustanovljenemu kraljestvu, Italiji. Ustanovili so to politično strujo Imbriani, Menotti, Garibaldi in drugi ter jo zagovarjali v listu „Iredenta“. Kot „nerešeno Italijo“ so torej imenovali laško ozemlje na Francoskem, Svicarskem ter Avstrijskem. Iredentisti so pridgali najhujše sovraštvo osobito proti Avstriji in tako se ni čuditi, da je iredentist Oberdank l. 1882 svojo hudodelno roko vzdignil proti cesarju. Toda s tem se hujskanje ni poleglo. Prispelo je celo tako visoko, da je morala vlada sama poseči vmes in l. 1890 razpustiti najhujša društva: Borsari in Oberdank. Toda tudi pozneje se hujskanje ni popolnoma poleglo, ampak se posebno ob mejah gojilo do današnjega dne.

Zjedinjena Italija.

Ko se je leta 1848 po celi Evropi razširilo narodnostno gibanje, so tudi v Italiji, ki je bila razdeljena razven v rimsko papeževu državo še v več drugih državah, vstali možje, ki so zahtevali, da se naj vse italijanske državi združijo v eno veliko italijansko državo pod svetnim vladarjem v Zjedinjeno Italijo. Za kralja novega italijanskega kraljestva so namenili sardinskega kralja Viktor Emanuela II. Voditelji tega gibanja so bili Cavour, Macini, Lafarina in Garibaldi. Vsak čas je bilo čuti o malih vstajah in zavratnih umorih, ki so nahujskano ljudstvo še bolj razburjali. Po vojski z Avstrijo l. 1859 je bil Viktor Emanuel dosegel svoj cilj. Že meseca novembra l. 1860 ga je Garibaldi proglasil za kralja cele Italije, koji naslov je prvi italijanski državni zbor l. 1861 odobrila. Papežu Piju IX. je ostal le Rim in okolica. Vso drugo zemljo mu je ugrabil kralj nove Italije, ravno tako, kakor si je prilastil toskansko, modensko, parmško in neapolitansko državo. L. 1860 po bitki pri Solferinu se je tudi Avstriji iztrgala Lombardija, l. 1866 s prusko pomočjo Benečanska. Toda nenasiljivi Viktor Emanuel še ni bil zadovoljen, poželelo se mu je tudi Rima. Željno je prežal na ugodno priliko. L. 1870, ko je bila vojska med Prusi in Francozi, se vzdigne s svojimi četami proti Rimu, si ga kljub slovesnemu ugovoru papeža in celega katoliškega sveta siloma polasti in ga proglasi za glavno mesto zjedinjene Italije in svoje prestolnice. Sam si izbere za svoje stanovanje papeževu palačo Kvirinal, dočim dovoli ropar papežu milostno, da sme še nadalje ostati v palači Vatikan. L. 1878 je kralj Viktor Emanuel po kratki bolezni umrl. Naslednik mu je bil njegov sin Humbert, ki je bil umorjen l. 1900. Od tega leta vlada kralj Viktor Emanuel III. Rojen je bil l. 1869. Poroden je s črnogorsko princezino Jelko, ki je ob poroki prestopila h katoliški veri. Prestolonaslednik Humberto je rojen l. 1904. Italijanska kraljeva rodbina se imenuje po svojem izvoru rodbina Savojevcev, kakor se imenuje naša avstrijska rodbina Habsburžanov.

Papež v Rimu.

Že veliko se ugiba, kaj bo s papežem, ako Italija začne vojsko. Po mednarodnem pravu bi imeli vsi poslaniki, ki jih imajo različne države pri papežu, ostati v Rimu in nihče bi jim ne smel braniti, da prosto občejuje s svojimi vladami. Tako bi bila pravica, toda saj vemo, da se v vojski mora velikokrat umakniti pravica pred silo. In za to se je bati, da bo

katoliški svet se le ob času vojske prav uvidel, da je sv. Oče res ujetnik italijanskega kralja, dokler se mu ne dovoli lastna, neodvisna država.

Do l. 1870 je imel papež lastno državo s prostim zvhodom na morje. Tedaj mu jo je ugrabil sardinski kralj Viktor Emanuel II., ustanovitelj sedanjega italijanskega kraljestva. Do tega leta je ščitil sv. Stolico in papeško državo francoski cesar Napoleon III. V Rimu je bilo nastavljen francosko vojaštvo. Ko pa je v vojski s Prusi l. 1870 potrebovala Francija slehernega vojaka, je bilo to vojaštvo odpoklicano z Rima. To priiko je uporabil zvit Viktor Emanuel II. Nahujskal je prostovoljne čete Garibaldince, da so upadle v papeževu državo. In sedaj je nastopil Viktor Emanuel kot „rešitelj“. Pisal je papežu Piju IX., da bo s svojimi četami vkorakal v njegovo državo, da ga brani pred Garibaldinci. Volk brani ovco pred volkovi! Pij IX. je pa odgovoril: „Lepe besede, grda dejanja.“ Dne 20. sept. je bil Rim v rokah kraljevih čet. Papeža so zaprli v Vatikan, kralj pa se je naselel v prej papeževi palači Kvirinal. Pravijo, da se ni nikdar čutil prav srečnega v ugrabljenem stanovanju, storjena krivica mu je grizla vest.

Od tega časa je preteklo 45 let. Papež, čeprav ujetnik v Vatikanu, je mogočen vladar in njegov upliv raste posebno v sedanjem času od dne do dne. Potomcem sardinskega kralja pa se močno majo pristoitalijanskega kraljestva. Če ne začne vojske, je pričakovati revolucije od strani hujskačev, če jo začne, pa od strani socialistov. Tako stoji sedanji italijanski kralj Viktor Emanuel III. med dvema stoloma in ne ve, na katerega bi se vsedel, ker pod obema gori.

Nevaren položaj nastane za papeža, ako izbruhn v Rimu revolucija. Mnogi mu nasvetujejo, naj odrine iz Rima, na primer na Spansko. Toda sedanji papež Benedikt XV. noče o tem nič vedeti, ampak ostane na vsak način v Rimu, naj pride, kar hoče. Bog ga bo varoval.

Nekateri podatki.

Italijansko kraljestvo meri 286.682 kvadratnih kilometrov in ima 34 in pol milijona prebivalcev. Torej pride na 1 kvadratni kilometer 121 prebivalcev. Po narodnosti jih je 28 milijonov Italijanov, Francozov 140.000, Albancev 55.000, Slovencev 40.000 itd. V slučaju, da nastane vojska z Italijo, potem si gremo Slovenci po svoje brate, ki se nerešeni vzdihujejo v Italiji, gremo pa tudi po kraljico morja, po krasne, veličastne Benetke, ki so postavljene s trudom in tudi z ugrabljenim bogastvom avstrijskih Jugoslovancev. Trgovinska mornarica je štela leta 1911 jadrnic 4741, parnikov 718. Italija izvaža svilo, bombaž, vino, sadje, kemikalije, lesne in slamnate izdelke, sir, olivo olje, konoplje. Železnica ima 17.420 km. Armada šteje v miru 304.614 mož, v vojski 822.747 mož, in rezerva znaša 2.610.403 mož. Potemtakem bi Italija lahko postavila polagoma okroglo 3.000.000 mož na bojišče. Vojna mornarica je znašala leta 1912 ladij 290 s 1696 topovi in 32.077 možni v miru. Italijanska zastava je: zeleno-belo-rudeča. Največja mesta pa so: Rim 538.634 prebivalcev, Neapelj 723.208, Milan 599 tisoč 200, Turin 427.733 itd. Benetke imajo 160.727 prebivalcev.

Trozveza.

Zvezo Avstrije, Nemčije in Italije imenujemo trozvezo (tripelalianso), dočim imenujemo zvezo Rusije Francije in Anglije trosporazum (tripantanto). Ko sta se Rusija in Nemčija druga drugi precej odtujili, je sklenila Nemčija dne 7. okt. 1879 zvezo z Avstrijo v medsebojno obrambo in varstvo. L. 1883 se je ta dvozveza s pristopom Italije razširila v trozvezo. Besedilo zveze med Nemčijo in Avstrijo se je objavilo l. 1888, besedilo zveze z Italijo je ostalo taj-

LISTER.

Rezervist Grega.

Po resničnih virih spisal Matko Krevh.

(Konec.)

Taki in enaki pozdravi so leteli od vseh strani na presenečenega Grego, ki se je počasi umikal razjarjenim šaržam.

Se nekaj povelj. Godba je zaigrala in med zvokom koračnic in med vriskanjem je odšel bataljon na vlak.

Sedaj so prišli na vrsto novodošli rezervisti, med katerimi je bil tudi Rogačev Grega. Velikanska množica jih je bila, skoro za celo dvorišče. Iz pisarne je prišel narednik s tremi pisarji; vsak je vlekel zavoj papirja pod pazduho. Narednik je klical imena ter delil listke poklicanim rezervistom.

„Godec Miha?“

„Tukaj!“

„Hudir Janez?“

„Tukaj!“

„Kotalo Gregor?“

Molk.

„Kje je ta Kotalo?“ razjezil se je narednik in mrko gledal po dvorišču; nihče se ni oglašil, zato je klical dalje. Vsak poklicani je dobil list, na katerem je stalo zapisano, h kateri stotniji je prideljen. Hkoncu jih je še ostalo nekaj, ki niso imeli listkov in med temi je bil tudi Rogačev Grega. Narednik je povpra-

šal vsakega po imenu, stanu, domačiji in kar je še pri takem izpraševanju potrebno. Ko je prišel do Rogačevega Grega, se mu je ta skromno odkril in prijazno nasmejalo.

„Kako se pišeš“, zagodel je nad njim narednik napol ozlovoljen, napol zadovoljen. Grega ga je začudeno pogledal.

„Ali ne znaš govoriti?“ Naredniku se je vzbujala jeza. Grega pa je molčal.

„Da bi te! Kako ti je ime? Kako te kličejo doma?“

„Aja, ja, Grega mi pravijo, pri Rogaču se reče pri nas.“

Torej Grega Rogač. Kje imaš papirje?“

Grega je izvlekel iz žepa pozivnico in jo izročil naredniku.

„Buzarona, ti si tisti Kotalo Gregor? Zakaj se ne oglašiš, če te pokličem?“

Grega mu na to ni vedel odgovora. Kotalo? Ime se mu je zdelo znano, le spomniti se ni mogel, kje bi ga bil slišal. Da bi se on pisal za Kotalo, to mu še na misel ni prišlo. In sedaj ga hoče narednik prepričati, da je on Kotalo Gregor; ali je pri pameti?

Grega ni bil prijatelj dolgega razmišljanja; udal se je usodi, ki ga je pripeljala k peti stotniji. Sumljiv pa je vseeno postal zaradi svojega čudnega nastopa. Začeli so ga opazovati in ni trajalo dolgo, da so prišli višji do spoznanja: Kotalo Gregor — nekoliko prismojen. Dokazov ni manjkalo. Grega se je na primer puške tako prestrašil, da se je ni hotel dotakniti, četudi so mu grozili z najhujšo kaznijo; tudi s

telečnjakom si ni vedel pomagati; ko pa je bilo treba korakati v vrstah, odpovedala je Gregi modrost svojo težavno službo; kakorkoli se je obrnil, je bilo napadno. Ali naj takega pošljejo na bojišče?

Kmalu je dospel odgovor od breškega županstva, da je Grega Kotalo od rojstva bedast. Posledica je bila, da so poslali Grego domov v Zakotje.

Pripovedoval je pač domačim o svojem potovanju v mesto, a pristavil je vedno: „Mesa pa sem se najedel vsak dan in kofeja.“

Najlepša je slovenska pesem.

Mihael Vovk, doma na Sladkigori, prej pri 87., zdaj pri 27. pešpolku, 11. stotnija, piše s severnega bojišča:

Letošnja Velika noč bo vsakemu vojaku ostala v neizbrisljivem spominu. Med strašnim gromenjem topov smo pozdravljali vstalega Zveličarja in ga prosili za ljubi mir. Po hudi bitki je nastal za nekoliko časa odmor. Dne 23. aprila smo imeli sveto mašo. Gospod vojni kurat so nam spregovorili tolažilne besede. Omeniti Ti še hočem, ljubi „Slovenski Gospodar“, da so pri naši stotniji treh narodov vojniki, in sicer Nemci, Italijani in mi Slovenci. Zvečer si zapojemo vsak po svoje, pa najlepša je le slovenska pesem. Včasih nas malo moti Rus, ki nam pošlje kakšno granato ali šrapnel. Mi pa nimamo nobenega strahu več pred njimi, smo jih že čisto vajeni. Bomo tudi tukaj več slovenskih časnikov in sicer so to: „Slovenski Gospodar“, „Slovenec“ in „Bogoljub.“

no do danes. Le toliko vemo, da je Italija začetkom sedanje vojske izjavila, da po besedilu pogodbe ni vezana, udeležiti se sedanje vojske. Kako svoje sedanje zadržanje opravičuje z besedilom pogodbe, o tem pa nam molči. Mnogi so mnenja, da zveza z Italijo sploh več ne obstoja.

M lanski list „Secolo“ trdi, da se dva dogodka ne data več utajiti: da se je trozveza razdrila in da se je Italija pridružila tropsporazumu. Uradno seveda o teh dogodkih nismo še niti z naše niti z italijanske strani obveščeni.

Trozveza razpadla.

Novejše poročilo.

Sedaj se je doznalo za te dogodke, vsled katerih se je upanje mirnega razvoja italijanske razburjenosti še znatno zmanjšalo:

Dne 4. maja je ministrstvo Salandra odpovedalo zvezno pogodbo z Avstrijo in Nemčijo.

Dne 6. maja je ministrstvo Salandra sklenilo zvezo z Anglijo, Francijo in Rusijo.

To bo dne 20. t. m. ministrstvo naznanilo državnemu zboru.

Vojska neizogibna.

Novejše poročilo.

Tudi Giolittijev list „Stampa“ piše sedaj, da je po njegovem mnenju vojska neizogibna.

K ministrskemu svetu dne 17. maja so se baje pripeljali ministri v vozovih, ker je vojaštvo že rekviriralo njih automobile.

Kdaj bo vojska napovedana?

Novejše poročilo.

Po mnenju italijanskih, za vojsko navdušenih listov bo italijanska vlada napovedala vojsko danes v četrtek, dne 20. maja.

Francija že pomaga Italiji.

Svicarski list „Neue Züricher Zeitung“ poroča: Francija je dala Italiji železniške vozove za prevažanje vojaštva na razpolago.

Oblegovalno stanje v Italiji.

Za celo Italijo se je — da se udušijo nemiri — proglasilo oblegovalno stanje.

Kaj bo z Rumunijo?

Razven vprašanja: Kaj bo z Italijo? nas danes skrbi tudi vprašanje: Kaj bo z Rumunijo? Sedaj bi bilo krivo, ako bi zapirali oči in ne hoteli videti nevarnosti. Naše ljudstvo je, hvala Bogu, zrelo dovolj, da se mu pove polna resnica. Čisto gotovo je, da je javno mnenje v Rumuniji za vojsko z Avstrijo. Sicer se je strast že nekoliko podela, iste sile ni več, kakor je bila v začetku svetovne vojske. Toda kralj in vlada so se držali vedno nepristransko. Ni bilo izvedeti, kaj pravzaprav nameravajo. Tako se je tudi sedaj. Poluračni list „Independence roumaine“ svari nepristranske države, da se ne prenaglijo. Iz vsega se sme sklepati, da ima rumunska vlada še proste roke, da se doseďaj na nobeno stran ni vezala.

Avstrijsko-rusko bojišče.

Maribor, 19. maja.

Naše čete stojijo pred Przemyslom in ga oblegajo. Južno od Przemysla teče naša bojna črta v južnoizhodni smeri Sambor—Drohobycz—Stryj. Rusi so se na tej črti ustavili in se nam postavili v bran. Dobili so pomoči od bojne črte Kolomeja—Cernovice, kjer sedaj boj miruje.

Severno od Przemysla so naše čete prekorščile med Jaroslavlom in Rudnikom reko San ter podjeli Ruse pred seboj.

Na Rusko-Poljskem so se postavili Rusi ob bojni črti Lagov—Lysagora—Ilza v bran in so se razvili hudi boji.

Tudi na severno-izhodnem bojišču se vršijo južno od Njemena vroči boji med Rusi in Nemci.

Razvoj vojske.

Dne 12. maja: Naši zasedli mesto Rzezov. Lisko, Dynov (med Przemyslom in Sanok). V severno-zahodni Bukovini smo pred rusko premočjo izpraznili mesto Zalesčiki ob Dnjestrju. Napad Rusov na mesto Horodenka v južno-izhodni Galiciji. V zahodni Galiciji ujeli 143.500 Rusov. Pri Užoku ujeli 4000 mož. Naši prodirajo ob reki Stryj mimo Turke. Večji boji med Nemci in Rusi pri mestu Ščavli v severozahodni Rusiji.

Dne 13. maja: Sovražnik se umika na črti, ki je dolga 400 kilometrov. Od 2. do 12. maja zasedle so naše čete 130 km gališkega ozemlja, ujeli 143.500 mož, uplenile 100 topov in 350 strojnih pušk. Cela 48. ruska infanterijska divizija z generalom Korvilovim se je udala Avstrijcem. Sev. od Visle so naši zasedli mesto Stopnica. Nemške čete so na Rusko-Poljskem vkorakale v okrožno mesto Kielce. Naše in nemške čete korakajo proti Przemyslu. Srditi boji pri Horodenki.

Dne 14. maja: Rusi so se začeli umikati tudi na srednjem Rusko-Poljskem ob reki Pilici. Od Piotrkova (južno od Varšave) do Kielce so Rusi na begu. V srednji Galiciji so se Rusi umaknili čez reko San. Južno od Przemysla je prodrla Boroevičeva armada do višin južno-zahodno od Starega Samborja in Dobromila. Makensenove in avstrijske čete stojijo že pred vrati Przemysla. V južno-izhodni Galiciji se srdita bitka nadaljuje. Naši so Horodenko prepustili Rusom. — Pri Ščavliju in na severni strani reke Njemen so Rusi zama napadali nemške postojanke. Tudi pri Prasnysu (severno od Varšave) so bili Rusi krvavo odbiti.

Dne 15. maja: Naše čete v Galiciji na črti neprestano prodirajo. Zasedli smo važna mesta Rudnik, Lezajsk in Jaroslavl (ob Sanu) in Dobromil, Stari Sambor in Borislav (južno od Przemysla). Polki, ki so sestavljeni iz moštva przemyslskega okrožja, obkoljujejo svoje domače, od Rusov zasedeno mesto. V južnoizhodni Galiciji sovražnik neprestano napada. Severno od Kolomeje so koroški in štajerski polki odbili srdite ruske napade. Na Rusko-Poljskem zasledujemo bežeče Ruse. — Pri Ščavliju so dobili Rusi večja ojačenja.

Dne 16. maja: Na črti Przemysl—Rudnik so naši vrgli Ruse čez reko San. Ujeli več tisoč Rusov. Naši zavzeli višino Magiera (med Przemyslom in Lvovom), razpršili sovražne čete, ujeli 1000 mož in uplenili 7 topov in 11 strojnih pušk. Avstrijeji so z godbo vkorakali v mesto Sambor (južno-izhodno od Przemysla). Pri Kolomeji smo odbili ruske napade in odvzeli sovražniku važno višino. V kotu med Sanom in Vislo se sovražnik močno brani. Na Rusko-Poljskem smo pregnali sovražnika s prostora med Kielcami in reko Kamiemo (pritok Visle, severno od Kielce). — V severozahodni Rusiji odbili Nemci ruske napade pri Ščavliju, Avgustovem in Omulovem. Ob Dubisi so se Nemci umaknili in izgubili 2 topa. (Reka Dubisa se južno od Ščavlija izliva v reko Njemen.)

Dne 17. maja: Današnji dan je bil na gališkem bojišču razmeroma miren. Naši so zavzeli mesto Drohobycz (južno od Lvova), ujeli 1500 Rusov ter uplenili 8 strojnih pušk. Przemysl je obkoljen po naših četah od treh strani. Severno od Jaroslava so naše čete na več mestih prekorščile reko San. Na Rusko-Poljskem prodiramo proti Visli. — V severno-zahodni Rusiji odbija nemška armada ruske napade.

Dne 18. maja: Zavezniki armadi sta zopet na več krajih prekorščili reko San. Večji boji se vršijo na južno-izhodni strani Przemysla, v okolici mesta Stryj, pri Kolomeji ter med Pilico in Vislo. — Z današnjim dnem se je število v maju ujetih Rusov pomnožilo na 174.000 mož; sovražniku smo odvzeli 128 topov in 368 strojnih pušk.

Naše čete oblegajo Przemysl.

Avstrijska in Makensenova armada je dne 13. maja prodrila pred Przemysl. Przemysl je sedaj od treh strani obkoljen po avstrijskih in nemških četah, samo na severo-izhodni strani, na desnem bregu reke San, imajo Rusi pri mestecu Medyka, prost izhod iz trdnjave. Naše čete, med katerimi so pred vsem polki, ki so sestavljeni iz mož in mladeničev przemyslskega okrožja, pritiskajo vedno trdneje ob trdnjavo. Prostor med oblegalei in trdnjavskim pasom postaja vedno ožji. Naši so spravili pred Przemysl mnogo težkih topov, ki bruhaajo že več dni svoj ogenj na utrdbe, ki so jih Rusi od 22. marca naprej za silo popravili. Ker Rusi razstreljenih przemyslskih utrdb niso mogli popolnoma popraviti, so napravili okoli trdnjave cementne strelske jarke. Rusi so hoteli napraviti iz porušenega Przemysla svoje glavno oporišče v Galiciji, a imeli so za to premalo časa. Domneva se, da Rusi niti resno ne računajo na brambo Przemysla, ker so že dne 5. maja, ko se trdnjava ni bila od naših obkoljena, začeli voziti iz Przemysla strelivo, ranjence in drugo prebivalstvo. Naše postojanke pred trdnjavo so vedno močnejše. Tudi važna višina Magiera (med Przemyslom in Grodekom) je v naši posesti.

Južno-izhodno od Przemysla.

Čete, ki so, kakor smo zadnjič poročali, prodirale od Užoka in Lupkova čez Baligrod, Dverniki in v dolini reke Orava proti severoizhodu, so zasedle že važna mesta Chyrov, Sambor in Drohobycz. V mesto Sambor so naši z godbo na čelu in med veselimi vriskanjem prebivalstva vkorakali dne 15. maja skoraj brez boja. Do 16. maja so se Rusi na tej črti neprestano umikali v smeri proti Grodeku in Lvovu. Od dne 16. maja naprej pa so Rusi svoje umikanje ustavili. Na črti Sambor—Drohobycz—Stryj se je razvila

zadnje dni srdita bitka. Rusi so dobili iz južnoizhodno Galicije močnih ojačenj in, se naravnost obupno borijo za posest ozemlja med Przemyslom in Lvovom.

Ob srednjem Sanu.

Armada nadvojvode Jožef Ferdinanda je dne 12. maja zmagoslavno vkorakala v važno srednjegališko mesto Rzezov. Dne 15. maja pa je že stala ob srednjem toku reke San in je vzela Rusom mesto Rudnik, Lezajsk in Jaroslavl. Naslednje dni se ji je posrečilo, da je na nekaterih mestih tudi prekorščila z deli Makensenove armade reko San. Rusi so se namreč tako naglo umikali, da niti niso imeli časa podreti mostove za seboj. Dne 16. maja so vrgli naši Ruse na izhodnem bregu med Rudnikom in Jaroslavlom iz močnih postojank. Naši torej stojijo ob srednjem Sanu že na ruskem ozemlju (v lublinskem okrožju). Rusi zbirajo le v kotu med izlivom reke San v Vislo, močne čete in se pripravljajo tukaj na protinapad.

Položaj v izhodni Galiciji in Bukovini.

Dogodki v južnoizhodni Galiciji in Bukovini imajo le krajevni pomen in je izključeno, da bi vojni dogodki v tem prostoru kaj uplivali na vojni položaj v srednji Galiciji in za Ruse tamošnje stališče boljšali. To je jasno posebno iz tega, ker so se morale ruske čete celo v dolini reke Opor (južno od Stryja) umakniti pred našim prodiranjem. Rusom se je z velikansko premočjo sicer posrečilo pri mestu Horodenka prekorščiti reko Dnjestr, a posebnega uspeha Rusi na tem bojnem torišču najbrž ne bodo dosegli. Ruska vojska sila pritiska ob Horodenke v ravni črti proti Cernovicam in Kolomeji. Naše tamošnje čete so v ugodnih postojankah, poleg tega pa je še armadno vodstvo poslalo na ta prostor novih čet, na primer: naše štajerske in koroške polke. Tako imamo upanje, da bo ruski sunek kmalu odbit. Nova bojna črta v južnoizhodni Galiciji je sedaj ob reki Prut, katero Rusi skoro gotovo ne bodo mogli prekorščiti. Izključeno je po sodbi vojnih poročevalcev tudi, da bi Rusi s svojim prodiranjem v južnoizhodni Galiciji in Bukovini ustavili naše zmagonosne sunke v srednji Galiciji. Armadni poveljnik Pflanzer-Baltin, ki se je izkazal v doseďajnjih bojih kot izboren vojskovodja, je gotovo vse potrebno ukrenil, da ruska armada ne bo prodrila preko Pruta. Vojaški strokovnjaki so mnenja, da je ruski sunek v južnoizhodni Galiciji čin obupnega napora, ki ima namen v času naše srednjegališke zmage proslaviti rusko orožje s kakim delnim uspehom.

Rusi so zadnje dni svoje prodiranje v južnoizhodni Galiciji in Bukovini ustavili. Na tej bojni črti vlada razmeroma mir.

Rusko slovo od Karpatov.

Na črti Dukla—Lupkov so naši vojaki, kakor piše „Pester Lloyd“, našli v izpraznjenih sovražnih strelskih jarkih in na zidovih v raznih vaseh zanimive napise. V teh napisih so jemali Rusi slovo od Karpatov in tovarišev, ki so pokopani na karpatskem ozemlju. Neki tak napis se glasi: „Bog vas živi, Karpati! Mi se bomo z žalostnim srcem na vas spominjali, kajti mnogo tisoč naših tovarišev počiva v vaši zemlji!“ V strelskem jarku pri Cisini so našli naši vojaki kos papirja, na katerega je Rus napisal sledeče besede: „Liuba tovariši! Sedaj gremo tukaj proč in se nikoli več ne vrnemo! Cele Karpatе vam damo danes nazaj!“

Med Pilico in Vislo.

Združene avstrijske in nemške čete so že tudi na Rusko-Poljskem prodrle daleč na sever. Nemške čete so dne 13. maja vkorakale v poljsko okrožno mesto Kielce. Avstrijska Danklova armada je istočasno prodirala na levem bregu Visle in stoji sedaj na črti Sandomir, Lagov, Lysagora, Ilza. Važna gorska skupina Lysagora (izhodno od Kielce) je menda že popolnoma v naši lasti. Od mesta Ilza (severnoizhodno od Kielce) gre bojna črta v severozahodni smeri čez Pilico in severno od Piotrkova proti Lodzu. Na tem prostoru, to je od Visle do Piotrkova se je zadnje dni razvila na več krajih srdita bitka. Rusi so dobili novih ojačenj v smeri iz trdnjave Ivangorod.

V severozahodni Rusiji.

Središče bojov med Rusi in Nemci na severu je sedaj na ruskem ozemlju pri mestu Ščavli. Nemška črta gre tam od ruskega mesta Mariampol (izhodno od ruskega mesta Gumbin) čez reko Njemen ob zahodnem bregu reke Dubisa do mesta Ščavli in od tam v polkrogu na Libavo. Ob Dubisi se vršijo srditi boji. Rusi so vrgli na to črto mnogo novih čet. Južno od Ščavlija so bili Nemci zadnje dni preteklega tedna poraženi. Rusi so razpršili en nemški bataljon ter odvzeli Nemcem dva topa. Tudi južno od Njemena v pokrajini Suvalki je v teku večja bitka.

Vojska bo nenadoma nehala?

Tarnovski škof dr. Leon Walenga se je o ruskem gospodarstvu v Tarnovu izrazil napram poročevalcu madžarskega lista „A Nap“ sledeče: Ko so udrli Rusi v Tarnov, nisem vsled tega sam osebno še nič trpel. Sovražnik je po kratkem prerekanju pripustil, da se je v cerkvah naše škofije molilo za našega cesarja in za mir, a prepovedano je bilo moliti za srečo avstrijskega orožja. Tudi nisem opazil, da bi Rusi agitirali za pravoslavno vero. Odklonil sem pa

služiti sv. maše za ruskega carja. Trije duhovniki moje škofije so se v ruskem ujetništvu. Ruski častniki so upali, da bodo koncem mesca aprila vkorakali v Budimpešto. Začetkom mesca maja pa mi je rekel ruski general: „Prevzvišenost! Videli boste, da se bo ta vojska nehala tako nenadoma, kakor se je pričela.“

Artilerijski boji s Srbi pri Turn-Severinu.

Iz Turn-Severina poročajo: V ponedeljek, 17. maja o polnoči, se je vršil med avstrijskimi in srbskimi baterijami hud artilerijski dvoboj. Z obstreljevanjem so pričeli Srbi, ko so opazili gibanje avstrijskih čet na sosednjem gorovju, toda bili so prisiljeni ustaviti svoj ogenj in se umakniti, kakor hitro so dobili prvi odgovor od naše izvrstne artilerije.

Boj za Belgijo.

Severno od Yperna so Nemci pred kratkim časom prodrli med krajema Steenstraate in Het Sas že tudi na zapadno stran ypernskega kanala. V slednjem območju artilerijskega ognja so sedaj Nemci te potojanke zapustili in se umaknili zopet na izhodno stran kanala.

Tudi na Francoskem med Lillom in Arrasom so Angleži v izmeri dobrih treh kilometrov pri Neuve Chapelle potisnili nemško fronto za dva strelska jarka nazaj.

O pomorski vojski.

Ameriški general Parson, ki se je vrnil iz Nemčije v Ameriko, je izjavil listu „Newyorker Zeitung“: Pomorsko vojsko bodo odločili nemški podmorski čolnari. Prava vojska podmorskih čolnov se bo pričela šele jeseni, 116 nemških podmorskih čolnov bo položilo okoli Angleške obreže 30.000 min. Ob začetku prave vojske podmorskih čolnov bo doživela Angleška razočaranja, proti katerim 42-cm top nič ne pomeni. 40 tisoč nemških delavcev ne prestopajo dela podmorske čolne.

Boj za Dardanele in Carigrad.

Zelo težko je dobiti jasno sliko o vojnih dogodkih pred Dardanelami. Turška poročila slikajo položaj zelo ugodno in pravijo, da so Angleži in Francozi dosedaj od svoje izkrcevalne armade izgubili nad 30.000 mrtvih in mnogo tisoč ranjenih in ujetih. — Turki pravijo, da so v zadnjem tednu izkrcanje sovražnih čet zabranili, nasprotna poročila pa zopet pravijo, da se izkrcavanje v redu vrši. — Turška torpedovka je dne 14. t. m. potopila angleško vojno križarko „Goliath.“ Potopilo se je do 600 mož. Poškodovani sta še dve drugi sovražni lažji in en torpedni čoln.

Upor na Portugalskem.

Na Portugalskem so v vseh večjih mestih in tudi na deželi izbruhnili veliki nemiri, ki so se razširili v splošno prekucijo. Ministrstvo generala de Castro je moralo odstopiti. Uporu se je pridružila tudi armada in mornarica. Več odstopivših ministrov so uporniki zaprli na vojne lačje. Predsednik ljudovlade de Arriaga je sestavo novega ministrstva poveril državniku Chagasu. Ko se je novi ministrski predsednik peljal dne 16. maja v Lizbono, je na neki postaji poslanec Ivan Freitas streljal nanj in ga težko ranil. Žandarji so na to napadalec ubili. Nemiri se nadaljujejo. Nekateri listi pišejo, da tropsporazum — hujska in podkupuje portugalske prekucije, ker vlada generala de Castro ni hotela pomagati tropsporazumu v sedanji vojski.

Uradne odredbe.

Zetvene komisije. Glasom naredbe c. kr. namestništva so poslali sezname udov žetvenih komisij, ki se morajo sestaviti v vsaki občini, c. kr. žetvenemu komisarju, ki je nastavljen za dotični okraj. C. kr. vinarski nadzornik gospod Franc Matjašič v Gradu se ni sprejel od vseh občin takih seznamov. Z ozirom na ministrsko naredbo z dne 5. avg. 1914 dr. zak. br. 200 in na oklice dne 26. marca t. l., ki smo ga objavili pred kratkim v našem listu, se pozivajo občinski uradi, da seznam kmalu upošljejo. Ako bi se želelo v predstojajoči zadevi še kje natančnejših pojasnil, naj se to zgoraj imenovanemu takoj naznani.

Popis letošnje žetve. C. kr. poljedelsko ministrstvo je z odlokom z dne 20. aprila 1915 odredilo, da morajo občinska predstojništva sporazumno z občinskimi žetvenimi komisijami sestaviti zanesljive podatke o obdelanih zemljiščih, na katerih so se nasadili, oziroma posejali važnejši poljski pridelki. Ob enem morajo županstva, oziroma žetvene komisije, podati politični oblasti poleg podatkov o obdelanih zemljiščih tudi sezname o domnevanem uspehu letošnje žetve. V ta namen so dobila županstva te dni od c. kr. okrajnih glavarstev potrebna navodila in izkazne pregledne tiskovine. Te tiskovine morajo župani do določenega roka pravilno izpolnjene vposlati okrajnemu glavarstvu. Pregledne tiskovine so tako razdeljene, da se mora vsaka vrsta poljskih pridelkov pose-

bej vpisati. Na primer: zimska in jara pšenica, zimska in jara rž, ječmen, oves, koruza, krompir, pesa in repa. Župani ali člani žetvenih komisij, ki sestavljajo pregledne tiskovine, morajo v posamezne razpredelke vpisati le številke in sicer se mora navesti velikost nasajenega prostora (njive) le v hektarjih. (En hetar je približno 1/4 orala.) Ta številka se vpiše v razpredelke I. Pričakovani uspeh žetve (razpredelke II) se označi v kilogramih in ne v hektolitrih ali mernikih. Povprečno se navadno računani mernik žita 40 do 50 kg. Uspeh žetve se mora natanko presoditi in domnevana množina posameznih pridelkov vpisati. Župani ali žetvene komisije si naj napravijo same zase seznam za vsakega posestnika. Okrajnemu glavarstvu pa se mora poslati le eden pregledni izkaz o stanju obdelanih zemljišč in o domnevanem uspehu letošnje žetve. Če bi županu ali članom žetvene komisije kaka stvar ne bila jasna, naj se obrne za nasvet do pristojnega c. kr. žetvenega komisarja ali do okrajnega glavarstva. — Na uradnem mestu se nam zatrjuje, da se je ta popis le za to odredil, da ima vlada sliko, kako daleč bomo izhajali z živili, ki jih v naših krajih pridelamo. Nihče se naj ne boji, da bi oblast kak pridelok na njivi posestniku s silo odvzela ali rekvirirala.

Spravljanje sena in skrb za pašnike. Poljedelsko ministrstvo je izdalo dne 6. maja odredbo, katera določa, da se morajo letos travniki in pašniki (v nižavah in planinah) popolnoma izrabiti, da se tako zagotovi napredek in vzdrževanje naše živinoreje. Žetvene komisije morajo skrbeti, da se za posestva, kojih posestniki so bili mobilizirani in kjer primanjkuje delavcev za spravljanje sena in otave, vse potrebno ukrene, da se pridelki ob pravem času spravijo. Žetvene komisije morajo do dne 1. junija poročati, ali se bodo vsi travniki, pašniki in planine izrabile za krmo, oziroma pašo, ali ne. Politične okrajne oblasti lahko posestnika travnikov ali pašnikov, ki niso izrabljeni, pozovejo, ako do konca junija ni spravil sena ali ni pasel živine na pašniku, da dotična zemljišča prepusti drugim, da ali travo pokosijo za suho krmo, ali pa pašnik izrabijo za pašo. Ako v določenem roku posestnik ne izvrši uradnega navodila, sme politična oblast dotične travnike in pašnike brezplačno odstopiti občini, v kateri leži dotično posestvo. Če pa kaka sosedna občina bolj nujno potrebuje travnike ali pašnike, se lahko isti odstopijo. Občina sme seno samo spraviti ali oddati posameznim občanom in sicer zastoj ali pa za nizko odškodnino. Isto velja glede pašnikov v nižavah in planinah. Občina sme na dotičnih travnikih in pašnikih uporabiti vse ceste, ki so potrebne, ali pa nove napraviti, in sploh vse ukreniti, kar je nujno potrebno za izrabljanje zemljišča. Dohodek travnikov in pašnikov pripada popolnoma občini ali pa dotičniku, kateremu je občina uporabo travnika ali pašnika prepustila. Lastnik zemljišča nima nikake pravice, zahtevati kako plačilo ali odškodnino. Ugovor proti tej odločbi je nedopustljiv. Kdor se ne ravna po teh določilih, se lahko kaznuje z denarno globo do 1000 K, ali pa z zaporom do enega mesca. Vrta, gaji in gozdovi so pri tej odredbi izvzeti. — Navodila, ki jih daje vlada z raznimi odloki, so res vsega uvaževanja vredna, a omeniti moramo, da so na primer skoro vsa izdana zelo pozna, ko se ne dajo več natančno izvesti. V tem oziru je želeli spremembe!

* Nakupovanje in izvoz sena. Štajersko c. kr. namestništvo je izdalo dne 26. aprila odredbo, ki določa, da smejo seno nakupovati pri pridelovalcih edino osebe, katere imajo potrebne poverilnice od političnih oblasti. Istotako smejo pridelovalci prodajati seno samo osebam, ki imajo uradne izkaznice za nakupovanje sena. Take izkaznice izdajajo c. kr. okrajna glavarstva. Kdor kupi seno za svojo lastno živinorejo, temu ni treba uradne poverilnice. Izključeno je torej le trgovsko nakupovanje sena. Prestopki zoper to odredbo se kaznujejo z 2–200 K globe, oziroma 6 ur do 14 dni zavora.

* Ob Telovih procesijah. C. kr. namestništvo razglasa, da se pri procesijah na Telovo ne sme trsiti trava in seno po cestah, potih in trgih, kakor je bilo ponekod običajno v prejšnjih letih.

* Popis ovsca. C. kr. štajersko namestništvo je odredilo, da se bo vršilo ponovno popisovanje zaloga ovsca, in sicer velja stanje ovsenih zalog dne 21. maja. Popisovanje se bo vršilo po občinah. Vsak, ki ima kaj ovsca, čeprav v majhni množini, ima dolžnost, da naznani svojo zalogo županstvu in sicer le samo pisмено po nalašč za to izdani uradni tiskovini. Tiskovina se mora natančno izpolniti v vseh predalcih, in sicer po stanju dne 21. maja. Vsak odbitek za lastno uporabo je nedovoljen. Prepovedano je zamolčati tudi najmanjšo množino ovsca. Pripomni se, da bi dotičnika, ki pri prvem popisovanju ni natančno napovedal množine svojega ovsca, sedaj naknadno ne zadela nobena kazen, ako bi sedaj pri novem popisovanju ovsca vse svoje zaloge ovsca natančno napovedal. Napačne napovedbe in zamolčanje zaloga ovsca bi imelo za posledico stroge kazni, vrhutega bi pa vsa zamolčana zaloga ovsca zapadla v prid države. — C. kr. namestništvo nas prosti, naj opozorimo posestnike ovsca, da morajo tudi ovsene zdrobi, ali z drugimi poljskimi pridelki z ovssem zmešane zmesi posebej na že dobljenem popisnem listu oblasti naznani.

* Samo 1 kg ovsca na dan. Ministrstvo je izdalo naredbo, s katero določa, da se od dne 17. maja naprej sme uporabljati za krmiljenje konj na dan sa-

mo 1 kg ovsca za enega konja. Prestopke zoper to naredbo bi kaznovala politična oblast z denarno globo do 5000 K, oziroma z zaporom do 6 mesecev. — Opomba uredništva: Kdor s to množino ne bi mogel izhajati ali kdor potrebuje oves tudi za druge neobhodne potrebe, recimo za kruh, za otrobe, za perutnino i. t. d., naj vloži prošnjo na c. kr. okrajno glavarstvo. Prošnjo lahko vloži tudi več posestnikov skupaj ali pa cela občina potom občinskega predstojnika.

* Prepoved, konje z razvidnicami odstraniti iz njihovih nabornih krajev. Z ukazom c. kr. ministrstva za deželno brambo z dne 30. julija 1914 dr. zak. št. 179 se je izdala prepoved, konje z razvidnicami odstraniti iz njihovih nabornih krajev. Na to se opozarja občinstvo, osobito posestnike konj, s pristavkom, da se prestopki te prepovedi kaznujejo z globo do 600 K, s katero globo se pa lahko združi zapor do enega mesca.

* Prodaja živine. V zadnji številki smo omenili uradno odredbo glede prodaje živine. Poljedelsko ministrstvo je naknadno odredilo, da morajo županstva natanko zapisovati, kam in komu se proda živina. — Ker so nekatera okrajna glavarstva in dežele določile, da se ne sme živina izvažati iz njih področja, je poljedelsko ministrstvo vse take in enake določbe proglašilo kot nedopustne. Živina se torej sme izvažati in uvažati v Avstriji iz vseh in v vse okraje, oziroma dežele. — Glede klanja telet in goveje živine je izšla dne 8. maja odredba, ki prinaša zopet nekaj strogih določil. Krave mlekarice in krave za pleme, telice in voli, stari do 2½ leta se ne smejo brez uradnega dovoljenja prodati mesarjem in zaklati. Pri bikih velja starostna meja dve leti. Teleta pod šestimi meseci se sploh ne smejo prodati mesarjem. Dovoljenje za klanje telet se da le tedaj, 1. ako je posestnik v zadnjih šestih mesecih najmanj dve tretjini telet odločil za pleme, 2. če se dokaže, da je tele tako betžno, da je za pleme nesposobno, 3. če ima posestnik premalo prostora za vzrejo, 4. ako se posestnik nahaja v tako slabem gospodarskem položaju, da je nujno potrebno tele prodati. Dovoljenje za prodajo izdajajo v občini posebni zaupniki, ki so uradno določeni od politične oblasti. Zaupniki morajo dati kupcu posebno uradno potrdilo. — Za plemensko živino, ki ni namenjena za mesarja, mora župan vpisati v potni list: „Živine se ne sme zaklati.“ Take živine seveda mesar potem ne sme kupiti, ampak samo prodati samo za nadaljno plemensko vzrejo.

* Izkaznice za nakup živine. Poljedelsko ministrstvo je izdalo dne 8. maja odredbo, ki določa, da smejo živino nakupovati edino osebe, ki se izkažejo s posebnimi izkaznicami ali legitimacijami, katere izda c. kr. okrajno glavarstvo. Osebe, ki kupujejo živino za vojaštvo, morajo imeti izkaznice od vojaške oblasti in ob enem se izkaznice od okrajnega glavarstva. Izkaznice dobijo le zanesljive osebe. Živinski prekupci morajo voditi natančne sezname o nakupu in prodaji živine in morajo navesti tudi cene. Te sezname morajo prekupci na zahtevo vsak čas predložiti okrajnemu glavarstvu. Ako bi se zgodile pri nakupovanju živine kakšne nerednosti, ima okrajno glavarstvo pravico ustaviti izdajo živinskih potnih listov. V tem slučaju se smejo potni listi izdajati edino le z izrečnim dovoljenjem politične oblasti. Brez uradnega dovoljenja se smejo v tem slučaju izdati potni listi, ako kupi živinorejec živinčce za vzrejo. Na živinski potni list pa se mora tedaj zapisati: „Živinčce se ne sme zaklati.“ — Ljudstvo se opozarja, da naj vsakega prekupca, ki bi brez izkaznice nakupoval živino, naznani politični oblasti. Predno se začne pogovarjati s kupcem, ga pozovi, da ti pokaže izkaznico.

* Cepljenje zoper svinjsko rudečico. Dokazano je, da varnostno cepljenje zoper svinjsko rudečico zabraja nastop te kužne bolezni, ki v vročih poletnih mesecih napravi v naših krajih svinjerejem ogromno škodo. Mariborsko okrajno glavarstvo je dne 9. maja izdalo na vse župane razglas, ki naznanja, da se bo tudi letos, kakor prejšnja leta vršilo po celem okrajnem glavarstvu cepljenje svinj zoper rudečico. Župani morajo občane o tej odredbi obvestiti in ugotoviti, kateri posestniki hočejo svoje svinje dati cepiti zoper rudečico. — Če je mogoče, da bi bil kateri župan prezrl ta glavarstveni odlok — kar pri letošnjem ogromnem delu ni izključeno — naj ga posestniki sami na to opozorijo.

Žrebanje velike loterije Slovenske Straže v korist ubogim otrokom, vdovam in sirotam padlih junakov in invalidom že dne 31. maja. Takoj kupite srečke!

Razne novice.

* Cesar pri sv. obhajilu. Na praznik Kristusovega Vnebohoda je cesar v šenbrunski dvorni kapeli prejel sv. obhajilo. Obhajal ga je dvorni župnik dr. Seydl.

* Osebna vest. Zdravnik g. dr. Ivan Turšič zopet ordinira ob svojih navadnih urah v Mariboru, Stolna ulica št. 5.

* Novi vojni kurat. Č. g. Jožef Kuk, kaplan pri Sv. Lovrencu nad Mariborom, je imenovan vojnim kuratom v rezervi.